

Пестушко В. Ю.

*кандидат географічних наук,
доцент кафедри міжнародного туризму та країнознавства
Національного авіаційного університету*

Pestushko Valeriy

*Ph.D. in Geography, Associate Professor
Department of International Tourism and Country-Management
National Aviation University, Kiev*

МАКРОЕКОНОМІЧНА РОЛЬ ТУРИЗМУ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ КРАЇН СВІТУ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню впливу туризму на економіку країн світу. Описано основні показники, які характеризують макроекономічну роль туризму, розглянуто їхні складники. Проведено аналіз та узагальнення статистичних даних в контексті макроекономічної ролі сучасного туризму у розвитку окремих територій. Акцентована увага на необхідності застосування не лише абсолютних, але й передусім відносних показників як основних індикаторів макроекономічного впливу туризму. Встановлено, що економічне значення сучасного туризму помітно відрізняється в країнах із різним рівнем розвитку економіки. Виявлено реальний вплив туризму на ВВП економічно розвинених країн та країн, що розвиваються. Побудовано рейтинги країн і територій за загальним внеском індустрії туризму у ВВП, а також за загальним внеском у зайнятість населення.

Ключові слова: ВВП, загальний внесок туризму у ВВП, прямий внесок туризму у ВВП, непрямий внесок туризму у ВВП, індукований внесок туризму у ВВП, зайнятість в туризмі, загальний внесок туризму у зайнятість, прямий внесок туризму у зайнятість, непрямий внесок туризму у зайнятість, індукований внесок туризму у зайнятість.

Постановка проблеми. Туризм давно уже перетворився на феномен світової економіки, що впливає на різноманітні сектори господарства – транспорт, зв'язок, торгівлю, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів народного вжитку тощо.

При цьому туризм розвивається помітно динамічніше за деякі інші галузі економіки. За результатами 2018 р. зростання світового валового внутрішнього продукту (ВВП) забезпечували такі сфери діяльності, як: фінансові послуги – на 1,7%, зв'язок – на 1,7%, сільське господарство – на 1,8%, охорона здоров'я – на 3,1%, роздрібна торгівля – на 3,3%, будівництво – на 3,4%, туризм – на 3,9%, промислове виробництво – на 4,0%. Загалом же зростання індустрії туризму перевищило зростання світової економіки – 3,4% проти 3,2% [15; 16].

Отже, не випадково економічна функція туризму – предмет численних наукових публікацій, в яких зазвичай підкреслюється не лише значний внесок туристичної галузі в світову економіку, але й помітний вплив на національну економіку окремих держав. При цьому ілюстрацією таких досліджень виступають передусім провідні економічно розвинуті країни світу, що очолюють різноманітні рейтинги успішності на ринку туристичних послуг – щодо туристичних прибуттів, доходів від туризму, конкурентоспроможності в туризмі, внеску туризму у ВВП тощо. І таке лідерство є очевидним, оскільки сильна економіка стимулює розвиток туризму. Однак постійний акцент на туризмі країн зі сприятливим економічним середовищем створює спотворене уявлення щодо сучасної, пріоритетної, ролі в цьому середовищі власне туризму. Адже досвід багатьох інших країн свідчить про те, що уявлення на кшталт «Розвинена економіка – розвинений туризм» далеко не завжди означає правдивість іншого твердження: «Розвинений туризм – розвинена економіка».

Використання економічно розвинених країн як ілюстрацій щодо ролі туризму в економіці насправді демонструє значення цих країн у створенні туристичної скла-

дової частини світового ВВП. Про значення ж власне туризму у ВВП цих країн свідчать не абсолютні показники, а відносні. І вони показують, що країни, де індустрія туризму й справді є пріоритетною галуззю економіки і формує лівову частку ВВП – це скоріше виняток. Для обґрунтування цього ствердження нами було використано статистичні дані передусім Всесвітньої Ради з подорожей і туризму (World Travel & Tourism Council – WTTC), яка випускає щорічні звіти щодо економічного впливу туризму для 185 країн і територій [16].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри значний інтерес науковців до економічних аспектів туризму, публікації на цю тему не можна вважати такими, що не дають відповіді на всі нагальні запитання як від теоретиків, так і практиків туризму. Адже чимало праць присвячено загальним аспектам економіки туризму, а також економіці туристичного бізнесу. Предметом дослідження є не вплив туризму на економіку конкретних країн, а скоріше розроблення методологічних та методичних підходів до вивчення економіки туризму [1; 4; 5; 8; 9]. Водночас окремі публікації, у назві яких анонсовано дослідження туризму як чинника економічного розвитку, насправді здебільшого обмежуються тривіальним повторенням загальновідомих постулатів про значний внесок туризму в економіку країн і подекуди помилковими твердженнями щодо визначної ролі туризму в економіці найбільш розвинених країн світу. При цьому власне повноцінний аналіз ролі туризму в економіці конкретних країн залишається поза увагою або застосовується лише до однієї-двох обраних держав [2; 3; 6; 7; 9; 10; 11].

Метою роботи є критичний аналіз та узагальнення статистичних даних щодо макроекономічної ролі сучасного туризму задля виявлення його реального впливу на структуру ВВП економічно розвинених країн та країн, що розвиваються.

Виклад основного матеріалу. Загальний внесок туризму в макроекономіку оцінюють зазвичай за обсягами загального внеску туристичної індустрії у ВВП і

забезпечення зайнятості в абсолютному та відносному вимірі. За методологією Всесвітньої Ради з подорожей і туризму (WTTC) *загальний внесок туристичної індустрії у ВВП* формують три основні складники – *прямий внесок туризму*, *непрямий внесок туризму* та *індукований внесок туризму у ВВП*.

Прямий внесок туризму у ВВП (Total Travel & Tourism Contribution to GDP) – це грошовий еквівалент передусім обсягів туризму в середині країни (internal tourism), який включає у себе внутрішній (domestic tourism) та в'їзний туризм (inbound tourism), тобто витрати на туристичні подорожі всередині певної країни як резидентів, так і нерезидентів. Ці витрати здійснюються у секторах, які безпосередньо займаються туристами, і включають у себе сплату за подорожі в туристичних агенціях, в транспортних компаніях, у закладах розміщення, за надані послуги розваг, екскурсійні послуги, відвідування пам'яток і музеїв тощо. До цих витрат додаються ще й державні цільові (індивідуальні) витрати на утримання об'єктів і територій, які використовуються для потреб туристів – музеїв, національних парків, рекреаційних зон тощо. Але при визначенні прямого внеску туризму вираховуються зроблені в усіх секторах витрати на закупівлю товарів, у т.ч. імпортованих. На прямий внесок припадає значна частина загального внеску індустрії туризму у ВВП – 31,2% у 2018 р.

Непрямий внесок туризму у ВВП складається з інвестицій в туристичну галузь (наприклад, будівництво туристичної інфраструктури, придбання обладнання і транспорту), державних витрат на загальне підтримку індустрії туризму (забезпечення безпеки, маркетинг, адміністрування), а також витрат підприємств індустрії туризму на придбання необхідних для своєї діяльності товарів і послуг (послуги з прибирання, забезпечення IT-послуг, закупівля продуктів харчування тощо). Саме непрямий внесок забезпечує більшу частину загального внеску туризму у ВВП; у 2018 р. він становив 51,5%.

Індукований внесок туризму у ВВП формується за рахунок витрат осіб, які отримують доходи, внаслідок прямої або опосередкованої зайнятості саме в індустрії туризму. Це найменша складова частка загального внеску туризму у ВВП – 17,3% у 2018 р. [15; 16].

За даними WTTC у 2018 р. загальний внесок індустрії туризму у світовий ВВП перевищував 8,8 трлн. дол. США, що становило більш як 10% світового ВВП. Цей обсяг був сформований загалом за участю 185 країн і терито-

рій. Проте понад половину його забезпечили лише десять країн (табл. 1). Склад їх є цілком закономірним, оскільки більшість з них, за виключенням Китаю та Індії, належить до економічно розвинених країн. Більше того, серед наведеного переліку країн присутні шість із так званої «Великої сімки» – найрозвиненіших держав світу. Одночасно майже усі представлені країни (за виключенням Індії), належать до провідної десятки світу за туристичними прибуттями і/або доходами від іноземного туризму [13; 15; 16]. Україна, що представлена в табл. 1 для порівняння, за обсягами загального внеску індустрії туризму у ВВП країни значно поступається країнам-лідерам.

Особливо вирізняються внеском туризму у ВВП дві держави з найбільшою у світі економікою – Китай і США. До того ж, Китай є країною з найбільшою чисельністю населення. Варто зазначити, що Індія, яка є найпопулярнішою туристичною дестинацією Південної Азії і поступається чисельністю населення лише Китаю, належить до провідної трійки країн світу за обсягом ВВП, розрахованого за паритетом купівельної спроможності. Щодо Мексики, яка у 2018 р. посіла почесне сьоме місце у світовому рейтингу найпопулярніших у міжнародних туристів країн, то вона помітно вирізняється і своїм ВВП – 12 місце у світі за обсягом, розрахованого за паритетом купівельної спроможності [14].

Наведені дані, що свідчать про масштаби світових лідерів виробництва у туристичній галузі у світовому розрізі, не можуть не залишити враження. Тим більше, що обсяги виробництва туристичного продукту подекуди перевищують загальний ВВП деяких країн світу. Проте реальну ситуацію щодо значимості туризму у ВВП розкривають не абсолютні показники, а відносні. Так, частка загального внеску туризму зазначених країн-лідерів у їх ВВП виглядає досить скромно (табл. 1). У половині з наведеної десятки країн вона не сягає навіть середньосвітової (10,4%). Серед країн іншої половини найбільшу частку загального внеску туризму у ВВП має Мексика – понад 17%. Перевищують середньосвітовий показник також Іспанія, Італія, Великобританія та Китай.

Наскільки репрезентативними є цифри за окремий узятий 2018 рік свідчить проведений нами аналіз даних за увесь період спостережень WTTC, розпочинаючи з 1995 р. За його результатами можна стверджувати, що частка загального внеску туризму у ВВП країн, які розглядалися, коливалася щонайменше від 1,5% (США) до

Таблиця 1

Країни-лідери за обсягами внеску індустрії туризму у ВВП, 2018 р.

Країна	Загальний внесок туризму у ВВП			
	Абсолютні показники		Відносні показники	
	млрд. дол. США	місце у рейтингу	частка у ВВП, %	місце у рейтингу
США	1595	1	7,8	122
Китай	1509	2	11,0	79
Японія	368	3	7,4	129
Німеччина	345	4	8,6	109
Великобританія	311	5	11,0	80
Італія	275	6	13,2	62
Франція	266	7	9,5	93
Індія	247	8	9,2	100
Іспанія	211	9	14,6	56
Мексика	209	10	17,2	47
Україна	7	79	5,4	156
Світ	8811	-	10,4	-

Джерело: складено за даними [16]

максимум 6,2% (Великобританія). При цьому з початку поточного століття у Великобританії спостерігається повільне зниження і стабілізація частки загального внеску туризму у ВВП країн – до 10–11%, що й відображено у табл. 1. Щодо інших країн, то за означений період спостережень частка загального внеску туризму у їх ВВП коливалася в межах 2-3%. Отже, дані за 2018 р. є такими, що цілком відповідають сучасним реаліям.

Для визначення країн, в економіці яких туризм й справді відіграє дуже важливу роль, було побудовано рейтинг за часткою внеску індустрії туризму у ВВП (табл. 2). Перша десятка цього рейтингу виглядає за складом зовсім по-іншому і представлена країнами і територіями, що розвиваються. Хоча за даними Світового банку деякі з них класифікуються як «економіки з високим рівнем доходу». Це виключно острівні, подекуди залежні території. Усіх їх об'єднує те, що саме туризм є пріоритетним напрямом їхньої економіки. Але особливо виразно значення туризму, як основного джерела доходів до державного бюджету ілюструє Аруба – невеликий острів та однойменна країна на півдні Карибського моря неподалік від берегів Південної Америки. Тут, як і на більшості островів Карибського басейну, усе сприяє розвитку міжнародного туризму. Але туристичний бум на острові розпочався лише в 1990-і роки, після закриття нафтопереробного заводу внаслідок кризи. Проте уже з початку поточного століття частка загального внеску індустрії туризму у ВВП Аруби загалом впевнено почала зростати з менш як 60% до сучасних більш як 90%. За прогнозом WTTC лідерство Аруби зберігатиметься і в 2019-2020 рр. наведений в табл. 1 показник зміниться у бік зростання.

Макао, що посідає друге місце у рейтингу, називають світовою столицею азарту. Адже цей спеціальний адміністративний район Китаю широко відомий своїми гральними закладами, заради яких до нього і приїжджають заможні туристи з усього світу. Попри те, що доходи від туризму в економіці Макао були не завжди настільки значимими як сьогодні, частка загального внеску індустрії туризму у ВВП цієї території за період спостереження ніколи не опускалася нижче 44–45%, а у 2013 р. становила 82,2%. Подібно до Аруби, ситуація в Макао щодо домінуючої ролі туризму в економіці найближчим часом не зміниться – 72% від ВВП у 2019–2020 рр.

Британські Віргінські острови нині входять в першу трійку економік, найбільш залежних від туризму. Ця дестинація є однією з улюблених місць відпочинку у Карибському басейні заможних туристів. Значна кількість їх прибуває до цієї британської заморської території кру-

їзними суднами. Туризм тут завжди відігравав помітну роль в економіці, а в 2014–2016 р. його частка у ВВП була ще вищою і коливалася від 94 до майже 98%. Втім, у 2019–2020 рр. WTTC прогнозує деяке зростання проти 2018 р. – до 73–75% від ВВП.

Щодо відомих природною красою Сейшельських островів, то за всю історію спостережень лише на початку нашого століття частка загального внеску туризму у ВВП цієї країни опускалася дещо нижче 50%. Натомість звичним для неї є показник, що перевищує 60%. Подібне ж простежується і в іншій туристичній дестинації Індійського океану – на Мальдівах, що приваблює туристів бездоганно чистим природним середовищем. За останні майже 10 років частка загального внеску туризму у ВВП тут не нижче 60%. У найближчі роки ці дві країни скоріше за все залишатимуться у даному рейтингу на своїх місцях.

Наступні чотири туристичні дестинації (Сент-Кітс і Невіс, колишні Нідерландські Антильські острови, Американські Віргінські острови, Гренада), що розташовані в Карибському басейні, так само не випадково потрапили до провідної десятки країн, в яких розвиток туризму визначає розвиток економіки. Останніми роками загальний внесок туризму у ВВП цих територій складав не менше 50%. А у 2019–2020 рр. за прогнозом WTTC частка туризму у ВВП цієї групи країн коливатиметься від 56% в Гренаді до 63% у Сент-Кітс і Невіс.

Замикає провідну десятку єдиний представник Океанії – тихоокеанська держава Вануату. Вона єдина серед лідерів з показником загального внеску туризму у ВВП нижче 50%. Так було не завжди і в минулому доходи від туризму цієї острівної республіки відігравали більш вагомий роль, формуючи понад половину ВВП країни. Проте, за прогнозами, у наступні роки стан туристичної індустрії суттєво не зміниться і внесок її в економіку Вануату залишатиметься в межах 48%.

Зауважимо, що крім розглянутих лідерів, ще у близько півтора десятка країн і територій частка загального внеску індустрії туризму коливається від майже 33% до 46% їх ВВП. Це здебільшого представники Карибського басейну і тільки одна розвинена країна – Ісландія (32,6%). Наступна десятка, що розташована нижче за рейтингом – це країни, ВВП яких на 20–30% формується завдяки туризму. Серед розвинених країн сюди потрапили лише такі відомі туристичні дестинації, як-от Хорватія (25%), Кіпр (22%) і Греція (21%). Решта країн і територій (загалом 95) мають економіку, в якій туристична індустрія чи навряд може претендувати на провідну, хоча подекуди й помітну роль.

Таблиця 2

Країни-лідери за часткою внеску індустрії туризму у ВВП, 2018 р.

Країна	Загальний внесок туризму у ВВП			
	Відносні показники		Абсолютні показники	
	частка у ВВП, %	місце у рейтингу	млрд. дол. США	місце у рейтингу
Аруба	98,3	1	2,7	108
Макао	72,2	2	39,3	32
Британські Віргінські о-ви	70,0	3	0,7	153
Сейшели	67,1	4	1,1	144
Мальдіви	66,4	5	3,1	103
Сент-Кітс і Невіс	62,4	6	0,6	154
Колишні Нідерландські Антильські о-ви	62,2	7	2,0	122
Американські Віргінські о-ви	58,9	8	2,3	112
Гренада	56,6	9	0,7	152
Вануату	48,0	10	0,4	166

Джерело: складено за даними [16]

Країни-лідери за внеском індустрії туризму у зайнятість, 2018 р.

Країна	Загальний внесок у зайнятість			
	Абсолютні показники		Відносні показники	
	робочі місця, тис.	місце у рейтингу	частка загальної зайнятості, %	місце у рейтингу
Китай	79910	1	10,3	86
Індія	42673	2	8,1	116
США	14290	3	9,2	101
Індонезія	12966	4	10,3	85
Філіппіни	10944	5	26,4	27
Мексика	9464	6	17,8	40
Бразилія	6855	7	7,5	122
Таїланд	5991	8	15,9	48
Німеччина	5382	9	12,0	70
Японія	4608	10	6,9	126
Україна	778	45	4,9	157
Світ	318811	-	10,1	-

Джерело: складено за даними [16]

Значення туризму в економіці країн, як зазначалось вище, оцінюють також і через забезпечення зайнятості, тобто задоволення потреби населення у робочих місцях. Зайнятість населення вважається найбільш узагальненим показником економіки, який відображає внесок людської праці у досягнутий рівень економічного розвитку. Варто додати, що в туризмі поряд з повною зайнятістю досить поширені і так звані нетрадиційні форми – сезонна, поденна, погодинна та тимчасова зайнятість.

Загальний внесок туризму у зайнятість формується також завдяки трьом основним складовим – прямому внеску туризму, непрямому внеску туризму та індукованому внеску туризму у зайнятість.

Прямий внесок туризму у зайнятість – це зайнятість на підприємствах та в установах, які надають послуги безпосередньо туристам: туристичних фірмах, екскурсійних бюро, засобах розміщення, транспортних компаніях, у сфері громадського харчування, розваг та дозвілля. У 2018 р. частка прямого внеску у зайнятість складала 38,5% загального внеску.

Непрямий внесок туризму у зайнятість – це зайнятість на підприємствах та в установах, які забезпечують формування непрямого внеску туризму у ВВП. Отже, йдеться про зайнятість, яка опосередковано пов'язана з туризмом через реалізацію інвестиційних проектів,

наприклад, удосконалення популярного у туристів пасажирського транспорту, будівництво нових засобів для розміщення туристів, ресторанів або закладів розваг тощо. Сюди також належать робочі місця в державних установах, які займаються просуванням туризму, інформаційними послугами, адміністративними та іншими державними послугами. Крім того, непрямий внесок туризму у зайнятість включає і зайнятість на підприємствах, які здійснюють закупівлю вітчизняних товарів та послуг, що потрібні в індустрії туризму.

Індукований внесок туризму у зайнятість – це зайнятість, яка виникла завдяки доходам, отриманим від прямо або опосередковано зайнятих в індустрії туризму.

За даними WTTC у 2018 р. завдяки туризму загалом у світі було створено близько 319 млн. робочих місць. Внесок окремих країн у загальну справу забезпечення робочих місць суттєво відрізняється – від кількох тисяч до багатьох мільйонів місць. Втім і тут вирізняється ціла група країн-лідерів, серед яких лише перші десять спромоглися створити в індустрії туризму 60,5% усіх робочих місць у світі (табл. 3).

Порівняння рейтингів за обсягами загального внеску індустрії туризму у ВВП та зайнятість свідчить, що за складом країн вони помітно відрізняються. Серед лідерів за внеском індустрії туризму у зайнятість переважа-

Таблиця 4

Країни-лідери за часткою внеску індустрії туризму у зайнятість

Країна	Загальний внесок туризму у зайнятість			
	Відносні показники		Абсолютні показники	
	частка загальної зайнятості, %	місце у рейтингу	робочі місця, тис.	місце у рейтингу
Аруба	99,1	1	47	152
Сейшели	66,7	2	31	162
Сент-Кітс і Невіс	59,9	3	15	174
Американські Віргінські о-ви	52,4	4	22	168
Гренада	52,2	5	27	165
Британські Віргінські о-ви	50,7	6	5	185
Макао	50,3	7	194	107
Багамські о-ви	48,2	8	102	127
Ангілья	45,6	9	3	186
Антигуа і Барбуда	44,1	10	16	171

Джерело: складено за даними [16]

ють країни, що розвиваються [12]. Причому йдеться про держави, які вирізняються за чисельністю населення і трудовими ресурсами (входять у першу двадцятку світу). Додамо, що перші чотири позиції у цьому рейтингу посіли країни з найбільшою чисельністю населення на Землі. Наявність достатньої дешевої робочої сили стимулювала створення в індустрії туризму цих країн великої кількості робочих місць. Разом із тим, питома вага туризму у зайнятості в країнах даного рейтингу є відносно значною лише на Філіппінах (26,4%), а також помітною у Мексиці і в Таїланді (табл. 3). У зайнятості більшості ж країн з наведеного рейтингу туризм не відіграє ключової ролі, про що свідчать як статистика минулих років, так і прогнози на найближчу перспективу.

Країни і території, в зайнятості яких туризм й справді відіграє дуже важливу роль наведені у табл. 4. Звертає на себе увагу те, що переважна частина їх уже знайома по рейтингу країн за внеском індустрії туризму у ВВП. Такий збіг є цілком закономірним і відображає уже очевидний факт – для невеликих островних, подекуди залежних територій саме туризм є пріоритетним напрямком їхньої економіки, що є основним джерелом зайнятості і доходів до державного бюджету. Разом із тим, загалом нараховується лише два десятки дестинацій, де туризм забезпечує понад третину робочих місць. Серед розвинених країн вирізняється тільки Ісландія, де близько 34% зайнято в індустрії туризму.

Помітну роль як сфера зайнятості туризм відіграє також в Греції (26%), Хорватії (23%), Новій Зеландії, на Кіпрі і в Португалії (22% кожна). Натомість переважна більшість країн і територій (148) характеризуються економікою, в якій туризм за-безпечує менш як 1/5 робочих місць.

Висновки. Індустрія туризму розвивається динамічніше за деякі інші галузі світової економіки, випереджаючи за темпами розвитку й світову економіку в цілому. В обсязі загального внеску туристичної індустрії у світовий ВВП провідна роль належить економічно розвиненим країнам. Однак уявлення про те, що саме туризм посідає одне з головних місць у забезпеченні доходів та зайнятості населення в країнах світу є перебільшенням. Найчастіше туризм лише диверсифікує економіку держави, підсилюючи її. Саме це демонструє більшість економічно розвинених країн, у ВВП яких питома вага туризму зазвичай не перевищує 15%, а максимальна, як-от в Ісландії, становить близько 33%. Подібне спостерігається і у забезпеченості туризмом зайнятості, максимальна частка якої (в тій же Ісландії) не досягає 34%, а у більшості країн цієї групи так само не перевищує 15%. Як показало виконане нами дослідження, з точки зору економіки окремо узяті країни або території, туризм є провідною галуззю лише в окремих країнах, що розвиваються. Вони утворюють відносно невелику групу, більшість із них розташовані в Карибському басейні.

Список використаних джерел:

1. Городня Т.А., Щербак А.Ф. Економіка туризму: теорія і практика : навчальний посібник. Київ : Кондор-Видавництво, 2012. 436 с.
2. Гук Н.А. Вплив туризму на соціально-економічний розвиток держави. *Актуальні проблеми моделювання та управління соціально-економічними системами в умовах глобалізації* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Дрогобич, 11 травня 2018 р. ДДПУ ім. І. Франка, 2018. С. 143–147.
3. Довгаль Т.О., Влащенко Н.М. Роль туристсько-рекреаційного комплексу в активізації розвитку регіональної економіки. *Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами* : матеріали всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Луцьк, 8 грудня 2016 р. Луцьк : Луцький НТУ, 2016. Ч. 2. С. 71–74.
4. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу : навчальний посібник. Київ, Центр навчальної літератури, 2007. 224 с.
5. Економіка туризму. Теорія і практика : підручник / М.П. Мальська та ін. Львівський національний університет імені Івана Франка. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 544 с.
6. Ильина М.В. Перспективы развития индустрии туризма в Украине и Российской Федерации. *Инновационная экономика: перспективы развития и совершенствования*. 2013. № 1. С. 121–132.
7. Малик Л. Роль та місце туризму в економіці країни та розвиток туристичного бізнесу. *Молодь і ринок*. 2011. № 3(74). С. 67–72.
8. Мальська М.П., Бордун О.Ю. Організація і планування діяльності туристичних підприємств: теорія та практика : навчальний посібник / Львівський національний університет імені Івана Франка. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 248 с.
9. Миронов Ю.Б., Свидрук І.І. Туризм як чинник економічного розвитку країни. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. Вип. 26.6. С. 255–262.
10. Папп В.В. Розвиток сфери туризму в контексті євроінтеграційних процесів в Україні. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2015. Т. 20. Вип. 3. С. 179–184.
11. Самойленко А.О. Роль туризму у світовій економіці. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 20/2013. С. 72–76.
12. United Nations. World Economic Situation and Prospects 2019. Statistical annex. URL: https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/WESP2019_BOOK-ANNEX-en.pdf (дата звернення: 26.01.2020).
13. UNWTO Tourism Highlights, 2019 Edition. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152> (дата звернення: 26.01.2020).
14. World Development Indicators database, World Bank. Gross domestic product 2018, PPP. URL: https://databank.worldbank.org/data/download/GDP_PPP.pdf (дата звернення: 26.01.2020).
15. World Travel & Tourism Council (WTTC). Travel & Tourism Economic impact 2019. URL: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/regions-2019/world2019.pdf> (дата звернення: 26.01.2020).
16. World Travel & Tourism Council (WTTC). WTTC Data Gateway. URL: <http://www.wttc.org/datagateway/> (дата звернення: 26.01.2020).

References:

1. Ghorodnja T.A., Shherbak A.F. Ekonomika turizmu: teorija i praktyka : na-vchalnyj posibnyk. Kyjiv : Kondor-Vydavnyctvo, 2012. 436 s.
2. Ghuk N.A. Vplyv turizmu na socialjno-ekonomichnyj rozvytok derzhavy. Aktualni problemy modeljuvannja ta upravlinnja socialjno-ekonomichnymy systemamy v umovakh globalizaciji : materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf., m. Droghobych, 11 travnja 2018 r. DDPU im. I. Franka, 2018. S. 143–147.

3. Dovghalij T.O., Vlashhenko N.M. Rolj turystysjko-rekreacijnogho kompleksu v aktyvizaciji rozvytku reghionalnoji ekonomiky. Aktualjni problemy upravlinnja socialjno-ekonomichnymy systemamy : materialy vseukrajinsjkoji nauk.-prakt. konf., m. Lucjk, 8 ghrudnja 2016 r. Lucjk : Lucjkyj NTU, 2016. Ch. 2. C. 71–74.
4. Djadechko L.P. Ekonomika turystychnogho biznesu : navchalnyj posibnyk. Kyjiv, Centr navchalnoji literatury, 2007. 224 s.
5. Ekonomika turyzmu. Teorija i praktyka : pidruchnyk / M.P. Maljsjka ta in. Ljvivsijkyj nacionalnyj universytet imeni Ivana Franka. Kyjiv : Centr uchbovoji literatury, 2017. 544 s.
6. Yljyna M.V. Perspektyvy razvytyja yndustryi turyzma v Ukrainy y Rossyjskoj Federacyy. Ynnovacyonnaja ekonomyka: perspektyvy razvytyja y sovershenstvovanya. 2013. # 1. S. 121-132.
7. Malyk L. Rolj ta misce turyzmu v ekonomici krajiny ta rozvytok turystychnogho biznesu. Molodj i rynek. 2011. # 3(74). S. 67–72.
8. Maljsjka M.P., Bordun O.Ju. Orghanizacija i planuvannja dijajnosti turystychnykh pidpryjemstv: teorija ta praktyka : navchalnyj posibnyk / Ljvivsijkyj nacionalnyj universytet imeni Ivana Franka. Kyjiv : Centr uchbovoji literatury, 2017. 248 s.
9. Myronov Ju.B., Svydruk I.I. Turyzm jak chynnyk ekonomichnogho rozvytku krajiny. Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy. 2016. Vyp. 26.6. S. 255–262.
10. Papp V.V. Rozvytok sfery turyzmu v konteksti yevrointehratsiinykh protsesiv v Ukraini. Visnyk ONU imeni I.I. Mechnykova. 2015. T. 20. Vyp. 3. S.179–184.
11. Samojlenko A.O. Rolj turyzmu u svitovij ekonomici. Investyciji: praktyka ta dosvid. 2013. # 20/2013. S. 72–76.
12. United Nations. World Economic Situation and Prospects 2019. Statistical annex. URL: https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/WESP2019_BOOK-ANNEX-en.pdf (accessed 26 January 2020).
13. UNWTO Tourism Highlights, 2019 Edition. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152> (accessed 26.01.2020).
14. World Development Indicators database, World Bank. Gross domestic product 2018, PPP. URL: https://databank.worldbank.org/data/download/GDP_PPP.pdf (accessed 26 January 2020).
15. World Travel & Tourism Council (WTTC). Travel & Tourism Economic impact 2019. URL: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/regions-2019/world2019.pdf> (accessed 26 January 2020).
16. World Travel & Tourism Council (WTTC). WTTC Data Gateway. URL: <http://www.wttc.org/datagateway/> (accessed 26 January 2020).

МАКРОЭКОНОМИЧЕСКАЯ РОЛЬ ТУРИЗМА: СОВРЕМЕННЫЕ РЕАЛИИ СТРАН МИРА

Аннотация. Статья посвящена исследованию влияния туризма на экономику стран мира. Описаны основные показатели, характеризующие макроэкономическую роль туризма, рассмотрены их составляющие. Проведен анализ и обобщение статистических данных в контексте макроэкономической роли современного туризма в развитии отдельных территорий. Акцентировано внимание на необходимости применения не только абсолютных, но и прежде всего относительных показателей как основных индикаторов макроэкономического влияния туризма. Установлено, что экономическое значение современного туризма заметно отличается в странах с разным уровнем развития экономики. Выявлено реальное влияние туризма на структуру ВВП экономически развитых стран и развивающихся стран. Построены рейтинги стран и территорий в зависимости от общего вклада индустрии туризма в ВВП, а также в зависимости от вклада в занятость населения.

Ключевые слова: ВВП, общий вклад туризма в ВВП, прямой вклад туризма в ВВП, косвенный вклад туризма в ВВП, индуцированный вклад туризма в ВВП, занятость в туризме, общий вклад туризма в занятость, прямой вклад туризма в занятость, косвенный вклад туризма в занятость, индуцированный вклад туризма в занятость.

MACROECONOMIC ROLE OF TOURISM: MODERN REALITIES OF THE WORLD COUNTRIES

Summary. Tourism has long ceased to be regarded as an elite type of holiday for a small group of wealthy people, initially organized by a small group of enthusiasts and who is unlikely to count on a significant expense for both their own wallet and their own state. However, during the second half of the twentieth century, tourism has gradually evolved into a powerful industry, with tens of millions of professionals now serving hundreds of millions of consumers around the world, and nations competing for a foreign visitor who is willing to spend more and more money on all the whims of a modern travel trip. As a result, the world economy has received a rather significant new source of currency inflows and the social sphere has created new jobs. The economic function of tourism has attracted the attention of both scholars and practitioners. The result is the emergence of international organizations that have begun research in the field of tourism economics, presenting to a wide range of regular statistical reports based on a specially developed methodology. The available statistics provide great opportunities for generalizations not only of a global nature, but also at the level of individual countries and territories. And the considerable demarcation of poor and prosperous countries requires a proper study of the role of tourism in the development of their economy. This is what determines the relevance of this article, which focuses on the macroeconomic impact of the tourism industry in terms of individual countries and territories of the world. This did not apply a selective approach to separately selected destinations, but made a full-fledged full study of all modern countries and territories. A dynamic series for the entire observation period was used to analyze the economic impact of tourism. The main indicators used to determine the place of tourism in the destination economy were not just tourism revenues, but the total contribution of the tourism industry to the gross domestic product (GDP) of countries and territories, as well as the total contribution of tourism to employment. The results of this study should adjust the current perceptions of the leading role of the tourism industry in the most economically developed countries at present, and reorient tourism business to more promising areas – to the emerging countries.

Key words: GDP, total contribution of tourism to GDP, direct contribution of tourism to GDP, indirect contribution of tourism to GDP, induced contribution of tourism to GDP, employment in tourism, total contribution of tourism to employment, direct contribution of tourism to employment, indirect contribution of tourism to employment, induced contribution of tourism to employment.